

15e JAARGANG No. 3 AUGUSTUS 1978

POPULIER

Tijdschrift voor teelt en afzet van populier en wilg

6 ondervinden niet zozeer problemen bij de aanslag, maar hadden in de eerste jaren geen tot zeer slechte groei (ongeacht een- of tweejarig plantsoen).

Opvallend was het grote aantal (59) ondervraagden dat problemen had met een ongunstige invloed van opslag en verwildering op de ontwikkeling van de beplanting: Opslag van gevelde populieren, els, wilg en ander loofhout; verwildering van hoog opschietende kruiden en grassen, bramen of klimplanten zoals hop en winde. Door 14 ondervraagden werd vermeld dat van verwildering bij eerste bebossing minder hinder werd ondervonden en dat bovendien een eventuele bestrijding ervan bij eerste bebossing aanmerkelijk eenvoudiger was.

Enkele malen werden de volgende problemen genoemd: last van droogte, last van muizen, hinder door schaduw van aangrenzende opstanden, scheefwaaien van plantsoen.

Op vraag 7b werd 30 maal geantwoord dat bij eerste bebossing geen of minder problemen werden ondervonden.

De andere antwoorden op deze vraag zijn reeds hierboven bij de antwoorden op vraag 7a verwerkt.

3 Samenvatting en aanbeveling

Van de ondervraagden die met herbebossing te maken hebben, gebruikt een groot deel het grotere twee- of meerjarig, inplaats van het kleinere eenjarig plantsoen. Men ondervindt veel problemen bij de aanslag.

Als belangrijkste oorzaken worden genoemd: Opslag van loofhout, onkruidverwilderings van met name klimplanten, wildschade, moeilijke terreinomstandigheden.

Of men nu een- of tweejarig plantsoen moet gebruiken om deze problemen te overwinnen kan niet uit deze opiniepeiling opgemaakt worden maar dat was ook niet de opzet. Wel zal het verantwoord zijn, gezien het grote aantal ondervraagden dat bij herbebossing problemen ondervindt, om nader onderzoek te doen naar de relatie tussen de grootte van plantsoen en het slagingspercentage. Bij een dergelijk onderzoek zal ook de mate van onderhoud een belangrijke faktor zijn.

Inmiddels is „De Dorschkamp” met dit onderzoek begonnen; de eerste resultaten worden in de loop van het volgend jaar verwacht.

Populierenbos in de „Zompe” / Th. G. Giesen en R. Kwak
Biologiestudenten

Populier 3: 67-68 (1978)

De „Zompe” is een moerasachtig kompleks van elzenbroek en drogere gedeelten met onder anderen eiken en berken. Het gebied ligt ten oosten van Doetinchem en bevat meerdere percelen met aangeplante populieren. Op sommige stukken groeien populieren tussen andere bomen en struiken, terwijl elders de populieren domineren en dus van een echte aanplant sprake is. Deze aanplanten zijn onder anderen te onderscheiden naar vroeger bodemgebruik. Er zijn percelen aangeplant op vroeger weideland en op vroeger bosgrond. Ook langs paden en niet verharde wegen staan populieren.

Het is de bedoeling, hier een algemene indruk te geven van een rijk ontwikkeld populierenbos. Hoewel zo'n populierenbos zeer interessant zal blijken te zijn, willen we niet pretenderen dat onze voorkeur uitgaat naar een dergelijk bos boven een natuurlijk bos met inheemse soorten. Toch wordt toegegeven, en tegenwoordig meer en meer aangenomen, dat een populierenbos zich kan ontwikkelen tot een blijkbaar natuurlijk systeem, zowel botanisch als zoölogisch, als het op de juiste manier wordt beheerd. Een dergelijk systeem ontstaat alleen, als er voldoende mogelijkheden tot diversiteit aanwezig zijn in de vorm van onder anderen wallen (akkers) en sloten, om een vochtigheidsgradiënt te vormen en volgens Van Dijk (1974) aangeplant zijn op een voormalig bosperceel. Populieren die op grasland zijn aangeplant zullen geen bos vormen. De ondergroei beperkt zich tot grassen en hoge kruiden.

Of hier toch nog een ondergroei van struiken ontstaat is onbekend, waarschijnlijk neemt de vestiging hiervan meer tijd in beslag dan het kaprijp worden van de bomen.

Er blijkt in de „Zompe” een goed ontwikkeld populierenbos te zijn aangeplant op een voormalig eikenbos, dat daar ca. 35 jaar geleden gestaan moet hebben. Waarschijnlijk zijn de sloten en wallen later ten behoeve van de populieren aangelegd. Relikten van dit vroeger eikenbos zijn in de vorm van enkele oude eiken nog aanwezig.

Door de aanwezigheid van de vele parasieten op de populieren,

Populierenbos op voormalige weidegrond. Duidelijk ontbreekt hier de struiketage.

is een dergelijke aanplant te verkiezen boven een perceel zonder ondergroei, omdat zal blijken dat daar veel minder vogels aanwezig zijn. Veel vogelsoorten zijn de predatoren van deze parasieten. Ondanks de grote voedselrijkdom op populieren zijn bij het ontbreken van ondergroei, zoals in een aanplant op weidegrond (foto 1), nauwelijks zingende mannetjes gehoord tijdens onze inventarisatietochten (Giesen & Kwak, 1977). Alleen enkele weide- en kultuurvogels (fazant, wilde eend, merel etc.) zijn waargenomen. Een aanplant op weidegrond blijkt dan ook veel minder dicht bewoond te zijn, wanneer wordt afgegaan op de door ons verzamelde gegevens (tabel 1). De vogels zoeken hier waarschijnlijk maar weinig voedsel en beperken zich tot de betere biotopen. De waarden uit tabel 1 voor populierenbos op weidegrond zijn onzeker; de vogels hebben een gedeelte van die aanplant in hun territorium betrokken, maar zullen er waar-

Tabel 1 *Vergelijking tussen enkele bossoorten wat betreft hun broedvogelbestand.*

	Populierenbos op voormalige weidegrond	Populierenbos op voormalige bosgrond	Gemengd loofbos
oppervlakte in hektare	1,3	3,0	1,5
aantal soorten	7	31	29
aantal exemplaren	10	70	56
aantal exemplaren per hektare	8	23	37

schijnlijk niet gebroed hebben. De aanplant op voormalige bosgrond heeft dus een groter aantal broedvogels, hoewel toch blijkt dat een gemengd loofbos ver boven populierenbos staat. Vanuit ecologisch standpunt moet hieraan dan ook duidelijk de voorkeur worden gegeven. Wanneer echter economisch gezien toch met populieren beplant dient te worden (bijvoorbeeld door te grote vochtigheid van de grond en door de snellere groei van de populier), kan het beste worden gezorgd voor beplanting op voormalige bosbodem, waarvoor volgens Van Dijk (1974) vroeger elzen- en wilgenbroek geschikt blijkt te zijn.

De opwerping van wallen geeft mogelijkheden aan drogere vegetatie. Hier zullen zich dan ook spontaan bomen, struiken en kruiden op vestigen. Zou deze vestiging te lang uitblijven, zoals op voormalige weidegrond, kan altijd nog tot aanplant van bomen en struiken worden overgegaan. Deze zullen voor de populieren geen concurrentie vormen, omdat deze laatste toch veel sneller groeien en de bodem toch al voldoende voedselrijk zal moeten zijn. Het resultaat, een prachtige ondergroei (foto 2), beschermt de stammen van de populieren door zijn schaduw tegen de vorming van waterloten. Ook heeft het een rijkere insectenwereld tot gevolg en trekt op zijn beurt weer meer vogels aan, die insectenplagen zullen voorkomen (volgens ingewijden blijkt het aantal insecten per soort af te nemen bij toenemend aantal soorten). Er blijkt dus een echte bosgemeenschap te ontstaan die zowel voordelen heeft op economisch als op biologisch vlak.

Beschrijving van een goed ontwikkeld populierenbos in de „Zompe”

De populieren zijn 35 jaar geleden aangeplant (ze werden in 1977 gekapt). De bodem bestaat uit lemig fijn zand en er zijn wallen van ca. 3 meter breed opgeworpen. De wallen hebben een dichte begroeiing van vooral lijsterbes, rode kornoelje, éénstijlige meidoorn, hazelaar en jonge bomen zoals eik en es. Plaatselijk is er een arme kruidlaag, doordat de struiken veel licht wegnemen. Elders groeien de grote brandnetel, bramen, ijle zegge, ruwe smele, schaaftstro, bosandoorn, klein springzaad, witte klaverzuring, aronskelk, veelbloemige salamonszegel en diverse varens. In en langs de sloten worden stijve zegge, elzenzegge, dotterbloem en de grote valerian gevonden. De struiklaag is plaatselijk erg dicht door de aanwezigheid van veel bramen en lianen (kamperfoelie). Met 6 tot 8 meter lange kale stammen torenen de populieren hier bovengaan tot een hoogte van meer dan 20 meter. De struiklaag is gemiddeld 8 meter hoog. Er omheen liggen diverse weilanden terwijl de Beneden Slinge langs het westen van het bos stroomt.

De geïnventariseerde broedvogelsoorten op een oppervlakte van ca. 3 hektare zijn: wilde eend 1, fazant 2, houtduif 6, tortelduif 1, grote bonte specht 1, winterkoning 6, heggemus 3, grote lijster 1, zanglijster 4, merel 9, roodborst 5, nachtegaal 2, spotvogel 1, zwartkop 4, tuinfluiter 2, fitis 2, tiftjaf 2, grauwe vliegenvanger 1, boomkruiper 2, koolmees 3, pimpelmees 1, matkop 1, staartmees 1, vink 1, wielewaal 1, ringmus 3, goud-

Populierenbos op voormalige bosgrond. De struiketage biedt een goed biotoop voor een groot aantal vogelsoorten.

vink 1, gekraagde roodstaart 1, vlaamse gaai 1, zwarte kraai 1, spreeuw 1 en er werd vaker een sperwer waargenomen. Hiervan kon jammer genoeg geen broedgeval vastgesteld worden. Dit brengt het totaal op 31 soorten en 70 broedgevallen, waargenomen als zingende mannetjes.

De insectenwereld kon jammer genoeg nog niet onderzocht worden. Wat betreft de populier zijn hier meerdere gegevens over bekend (o.a. vlugschriften van het Staatsbosbeheer).

Literatuur

- Dijk, G. van, 1974. De vegetatie van populierenbos in het rivierengebied. *De Levende Natuur*, 10: 1977.
- Doing, H., 1969. De vegetatie van populierenbossen in Nederland. *Populier* 6, 2: 22-25.
- Giesen, Th. G. & R. Kwak, 1977. Broedvogel inventarisatie Zompe 1976. Nijmegen. 87 pp.
- Sollie, J. F., 1969. Vogels en populieren. *Populier* 6, 2: 31-33.